

Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Y. 2000, C.5, S.1 s.141-162.

DEMOKRATİK MEŞRUIYETİN KÜRESEL EGEMENLİĞİ

Yrd.Doç.Dr.Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, siyasal meşruiyetin dünyada bugün mevcut iki şekli olan mutlakiyetçi meşruiyet ve demokratik meşruiyet arasındaki mücadeledenin hızla demokratik meşruiyet lehine sonuçlanmakta olduğunu ortaya koymaktır. Bu sürecin nedenleri, faşizm deneyimi geçirmiş Batılı ülkeler, Sosyalist Blok'tan kopan ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerin özgün durumları bağlamında belli bazı örneklerle açıklanmakta ve ilgili ülkelerde demokratik meşruiyetin ulaştığı düzey belirlenmeye çalışılmaktadır.

Demokrasi, Meşruiyet, Demokratik Meşruiyet.

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra dünyada siyasal meşruiyetin ayırdedilebilir iki şekli ön plana çıkmıştır. Siyasal meşruiyetin birinci şekli Vatikan, İran, Cezayir veya İsrail'in Mea Shearim örneklerinde görüldüğü gibi değişmeyen dini veya ideolojik bir gerçekliğin önceliğini iddia eder ve ona tutunur. Siyasal meşruiyetin ikinci şekli ise dağınık ve farklı olmakla birlikte demokratik kaynaklı ve devamlı değişebilen sosyal sözleşmeye dayanır. Dinsel siyasal fundamentalizmle çoğulcu demokrasi güçleri arasındaki siyasal meşruiyetin oluşumu ve yapılanması konusunda derinleşen ihtilafın evrensel çatışmanın ana eksenine yerleştiği gözlenmektedir.¹

Son yıllarda dinsel siyasal fundamentalizmin meşruiyet alanı darılırken, demokrasinin bütün dünyada tek meşru yönetim şekli olma yolunda ilerlediğine tanık olmaktadır. Demokrasinin evrensel bir değer olarak egemenliğini kurduğu yüzyılımızda demokratik dışı sistemlerin meşruiyet sağlamaları her geçen gün daha da güçleşmektedir. Demokrasinin siyasal meşruiyetinin yükselişi özellikle son yirmi yılda hız kazanmış ve bu durum, farklı

* Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi.

¹ Nicholas N. KITTRIE, "Absolutists Versus Pluralist Legitimacy: The New Cold War", **NPQ: New Perspectives Quarterly**, , vol. 13, no. 1, (Winter 1996), s.57-59.

ideolojiler üzerine kurulu rejimlerin birçoğu tarafından da kabul görmektedir.²

Demokratik olmayan ülkelerde artmakta olan meşruiyet sorunları yanında demokratik ülkelerde de kimi zaman bu tür sorunlarla karşılaşmaktayız. Ancak demokratik ülkelerde yaşanan meşruiyet bunalımlarının temelinde yatan neden alternatif bir meşruiyet arayışı değildir. Tersine temsili demokrasiye seslerinin duyulmadığını düşünen bireylerin “gerçek” demokrasiye olan özlemlerinin meşruiyet bunalımlarına kaynaklık ettiği görülmektedir. Demokratik bir ülke olmasına rağmen Amerika’da yaşanan meşruiyet sorunları da gerçekte “daha ileri bir demokrasi” düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bunun çarpıcı örneklerinden birisi zenciler aleyhine yapılan ayrımcılıktan kaynaklanan meşruiyet bunalımlarıdır. Özellikle zenci öğrencilerin elit okullarında önemli oranda azaltılması gibi ayrımcılığı teşvik eden politikalar, Amerikan demokrasisinde meşruiyet bunalımı yarattığı gözlenmektedir.³ Ayrıca yakın zamanlarda sonuçlanan bazı önemli yargı kararları da meşruiyet bunalımını derinleştiren faktörler olarak öne çıkmaktadır. O. J. Simpson ve Başkan’ın Azli’yle ilgili davaların sonuçlarının seçmenlerde hayal kırıklığı duyguları yaratması demokratik devletin kurumlarına olan meşruiyeti zedelediği yolundaki düşüncelerin artmasına yol açmıştır. Bazı araştırmacılar son başkanlık yarışında seçimlere gösterilen oldukça düşük ilgiyi söz konusu olaylarla ilişkili olarak sisteme olan güvensizliğin yarattığı meşruiyet bunalımına bağlamaktadırlar.⁴

Halkın rızasına dayanan demokratik siyasal sistem, demokratik kapitalizmin birbiriyle iç içe ve etkileşim halindeki üç alt sisteminden biridir. Demokratik siyasal sistemle ilişkili diğer alt sistemler ise refahın yaratılması ve dağıtılmasını sağlayan pazar merkezli bir ekonomik sistem ve hakların yükümlülükleri de içerdiği çoğulcu ahlaki kültürel sistemdir. Bugün çok az kimse, modern toplum bağlamında liberal demokratik devlete ve pazar ekonomisine ciddi sistematik alternatifler önerebilmektedir.⁵ Dünya çapında gittikçe artan demokratikleşme bir yandan yakından ilişkili olduğu serbest pazar kurumlarının kredisini artırırken diğer yandan bu kurumların meşruiyetine zarar vermektedir. Çünkü serbest pazar kurumlarının gelir dağılımında dengesizlik yaratan yönü demokrasinin eşitlikçi söylemleriyle çelişmektedir.⁶ Bunlar içinde özellikle Dünya Ticaret Örgütü’nün (WTO) konferanslarına olan tepkiler, demokratik olmayan küresel kurumların meşruiyetinin sorgulanması bağlamında dikkat çekicidir.⁷ Ekonomik veya siyasal nitelikteki bu

² D. HELD, *Models of Democracy*, Stanford University Press, Stanford, 1987, s.1.

³ Terence J. PELL, “Racial Preferences and Racial Progress: Analyzing Nathan Glazer’s Argument”, *Academic Questions*, vol. 11, no. 4, (Fall 1998), s.81.

⁴ William GREIDER, “Stupefied Democracy”, *Nation*, 14.04.2000, vol. 271, no. 18, s.12. ABD’de bir meşruiyet bunalımının olduğu konusunda başka bir iddia için bkz. Ramesh PONNURU, “Con Job”, *National Review*, 27.01.1997, vol. 49, no. 1, s.37.

⁵ H. J. HYDE, “Morals, Markets and Freedom”, *National Review*, 11.05.1990, vol. 42, issue 21, s.52-53.

⁶ Nathan GARDELS, “After the End of History”, *NPQ: New Perspectives Quarterly*, vol. 13, no. 4, (Fall 1996), s.2.

⁷ Daniel CASS, “Gormless in Seattle: Democracy Ambushes John Howard”, *Social Alternatives*, vol. 19, no. 2, (May 2000), s.48-51.

kurumların işleyişleri daha adil ve eşitlikçi düzlemde reforme edilmedikçe onların meşruiyetiyle ilgili tartışmalar devam edecek gibi görünmektedir.⁸

Bu bağlamda geleceğin dünyasında, Gutmann ve Thompson'un "adil çözümleri talep eden kararlar" olarak niteledikleri "moral ihtilaflar" en önemli sorunlardan biri olmaya aday gözüküyor.⁹ Demokratik meşruiyetin önemli bir ön şartı olarak bireyler, gruplar ve toplumlar arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi ve onların vicdanlarını rahatsız eden haksızlıklara adaletli çözümlerin bulunması, derin çatışmaların ve ekonomik çarpıklıkların olduğu bölgelerde anahtar kavramlar olarak ön plana çıkmaktadır.

1. FAŞİZM DENEYİMİ GEÇİREN BATILI ÜLKELERDE DEMOKRATİK MEŞRUIYETE YÖNELİM

Faşist ve benzeri baskı rejimlerinin, taktiksel olarak sindirme ve korkutma yoluyla toplumun nazarında kendi yönetimlerine karşı meşruluk duygusu yaratmaya çalıştıkları yakın tarihte örneklerine çok sık rastladığımız bir durumdur. Çoğu zaman gerçek dışı bilgiler verilerek gerek rejimle gerekse yöneticilerle ilgili olarak halkta olumlu bir izlenim yaratılmaya çalışılmakta, toplumdan yaygın bir siyasal destek elde edilmek istenmektedir. Bununla birlikte zorla kazanılmaya çalışılan meşruiyet duyguları geri tepmekte, baskı altında bunalan insanlar ilk fırsatta baskıdan kurtulmanın yolunu aramakta, gerçek dışı bilgilerle siyasal sisteme kazandırılan insanlar gerçeklerle yüzleştiklerinde yöneticilerine ve rejime karşı inançlarını yitirmektedirler. Bu tür siyasal kurumlar, inançsızlık duyguları karşısında varlıklarını uzun süreli olarak devam ettirememektedirler.¹⁰

Batılı ülkelerin birçoğu özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesinde dikta yönetimi deneyiminden geçmişlerdir. Bu ülkeler 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran'ın yarattığı sarsıntıyla içlerine düştükleri büyük sosyoekonomik sorunların üstesinden gelebilmek gayretiyle ülkelerinin yönetimlerini sınırsız yetkilerle birlikte "Führer", "Duçe" veya "Caudillo" sıfatlarındaki tek adamlara devretmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nın demokratik ülkelerin zaferiyle sonuçlanması üzerine daha sonraki yıllarda bu ülkelerde demokratik yönetime hızlı bir dönüş gözlenmiştir. Bunlar içerisinde Almanya ve İtalya'nın hem savaş sonrasında demokratik ülkelerin baskı ve zorlamaları hem de ekonomide sağladıkları başarı nedeniyle siyasal demokrasiye uyumu daha hızlı ve kolay olmuştur. Bununla birlikte İspanya, Portekiz, Venezuela, Arjantin, Şili, Uruguay ve Brezilya gibi ülkelerde, hiç bitmeyen sosyoekonomik çalkantılar ve özellikle Latin Amerika ülkeleri üzerinde Batı'nın güçlü dev-

⁸ John GRAY, "After Social Democracy and Beyond Anglo Saxon Capitalism", *NPQ: New Perspectives Quarterly*, vol. 13, no. 4, (Fall 1996), s.45.

⁹ Amy GUTMANN ve Dennis THOMPSON, *Democracy and Disagreement: Why Moral Conflict Cannot Be Avoided in Politics and What Can Be Done About It*, Harvard University Press, Cambridge, 1996, s.1.

¹⁰ M. SINGER, "The Decline and Fall of the Soviet Empire", *National Review*, 07.09.1990, vol. 42, no.13, s.26-27.

letlerinin nüfuz ve çıkar mücadeleleri nedeniyle, siyasal demokrasinin yerleşmesi güç ve sancılı olmuştur. Bu bölümde özellikle bu ikinci grup ülkelerdeki demokratik meşruiyetin düzeyini yapılmış bazı araştırmalar çerçevesinde ele alacağız.

Tablo 1: Batı Avrupa Ülkelerinde (1992) Demokratik ve Otoriter Düzenlere Verilen Destek (Yüzde)

Ülkeler	Demokrasiye Destek	Otoriterizme Destek	Farketmez
Danimarka	92	4	2
Lüksemburg	82	2	6
Almanya	81	8	7
Hollanda	81	9	5
Fransa	78	7	11
İngiltere	76	6	11
Belçika	70	10	10
İrlanda	63	10	21

Kaynak: Jose Ramon MONTERO, Richard GUNTHER ve Mariano TORCAL, "Democracy in Spain: Legitimacy, Discontent, and Disaffection", *Studies in Comparative International Development*, Vol. 32, Issue 3, (Fall 1997), s.124-160.

1.1. İspanya

İspanya'da demokratik rejimin kurulmasını izleyen yıllarda demokrasiye tutumlarında bireyler pozitif sonuçlar yaratan tutumsal değişikliklere uğradılar. Aslında demokrasiye olan bu ilgi otoriter dönemde bile belli ölçüde mevcuttu. Otoriter rejim dönemindeki demokratik tutumların kaynağı modernleşmeden daha çok her bir neslin içinde yaşadıkları rejimleri tarihi olarak karşılaştırmaları ve demokratik rejimleri uygulayan diğer ülkeleri referans grubu olarak almalarıydı. Bu ülkede demokrasiye geçiş, rejime yönelik meşruiyetin artışında etkili olmuştur.¹¹

İspanya'da (1992) vatandaşların yaklaşık %78 kadarı demokrasinin diğer siyasal sistemlerden üstün olduğunu kabul etmektedirler. 1978 yılında demokrasiye yeni geçildiği dönemde demokratik sisteme olağanüstü bir destek verilerek bu geçiş adeta balayı etkisi yaratmıştı. Sonraki yıllarda bazı hayal kırıklıkları nedeniyle bu destekte bazı zayıflamalar görülmekle birlikte yapılan bütün araştırmalar 1982 yılından beri demokratik meşruiyetin yüksek oranda bu ülkede mevcut olduğunu onaylamaktadır. (Bkz. Tablo 2). Hatta 1980 ve 90'larda İspanya'da demokrasiye destek Batı Avrupa'da bulunan rakamlara çok yaklaşmıştır.

¹¹ Frederick D. WEIL, The Development of Democratic Attitudes in Eastern and Western Germany in a Comparative Perspective, *Research on Democracy and Society*, vol. 1, ed. Frederick D. WEIL, JAI Press, Greenwich, 1993, s.198.

Tablo 2 : Güney Avrupa Ülkelerinde Demokratik ve Otoriter Düzenlere Verilen Destek (Yüzde)

Ülkeler	Yıllar	Demokrasiye Destek	Otoriterizme Destek	Farketmez
Yunanistan	1985	87	5	6
	1992	91	4	3
Portekiz	1985	61	9	7
	1992	83	9	4
İspanya	1985	70	10	9
	1992	78	9	7
İtalya	1985	70	13	10
	1992	73	14	8

Kaynak: Jose Ramon MONTERO, Richard GUNTHER ve Mariano TORCAL, "Democracy in Spain: Legitimacy, Discontent, and Disaffection", *Studies in Comparative International Development*, Vol. 32, Issue 3, (Fall 1997), s.124-160.

İspanya'da olduğu gibi Portekiz'de de 1985 ve 1992 yılları arasında demokrasiye destekte hızlı bir yükseliş gözlenmiştir. AB ülkeleri içinde demokrasiye en düşük desteğe sahip İtalya ve İspanya'daki oranlar AB ortalamasının (%80) çok az altındadır.¹² Üstelik Bask ayrımcılığı gibi yüksek oranda siyasal şiddet ve yüksek işsizlik gibi ağır ekonomik sorunlara rağmen demokratik rejimin hayatîyetini devam ettirdiği yıllar boyunca İspanya'da demokrasiye destek istikrarlı kalmaya devam etmiştir.¹³ (Bkz. Tablo 1).

1.2. Venezuela

İkinci Dünya Savaşı sonrası bütün dünyada esen demokratikleşme rüzgarı Venezuela'da da yankısını bulmuştur. 1945 yılında gerçekleştirilen demokratik sivil darbe 1948'de karşı bir askeri darbeye yıkılmış ancak 1958'de yeniden başka bir darbeye sivil yönetime geçilmiştir. Sonraki yıllarda başkanlık sistemiyle yönetilen Venezuela'nın yakın tarihi siyasal, sosyal ve ekonomik sorunların derinleştiği çalkantılara sahne olmuştur.

Venezuela'da rejimin meşruiyeti büyük ölçüde petrol rantlarının toplum kesimlerine dağıtılmasıyla sağlanmaktaydı. Ancak gerek petrol rantlarının gerekse bazı temel hizmetlerin geniş halk yığınlarına sağlanabilmesi devlet bürokrasisinin genişletilmesini gerektirdi. Meşruiyetin bu kaynağı devletin zayıflığına yol açarak siyasal sistemin meşruiyetine zarar verdi. Merkezileşme ve disiplinle tezahür eden bir parti sisteminin olağanüstü gücü, iki büyük partinin tahakküm ettiği güçlü bir sistemin yönetmeyi kolaylaştıracağı, ancak katılımı bazı kesimlere kısıtlayacağı anlamına gelmekteydi. Sonuçta Venezuela'nın "başkanlık partiarşi" sistemi Avrupa'da veya Latin Amerika'daki bütün demokrasiler arasında, muhtemelen merkezi parti sisteminin en aşırı örneğini ortaya koymaktaydı.¹⁴

¹² MONTERO ve GUNTHER, s.128-129.

¹³ MONTERO ve GUNTHER, s.159.

¹⁴ Jennifer L. MC COY ve William C. SMITH, "Democratic Disequilibrium in Venezuela", *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, vol. 37, no. 2, (Summer 1995), s.121-123.

Şubat 1989'a kadar, 1958 sonrası meşruiyetinin önemli bir unsuru olan seçimlere ve karar alma mekanizmalarına katılım fırsatlarının sınırlı olduğu ve azalmakta olduğu yolunda halkta mevcut olan düşünce onlarda siyasete karşı olumsuz bir mizaç yarattı. 1989'da yapılan bir araştırma halk tarafından çözülmesi arzu edilen en önemli siyasal sorunun daha fazla siyasal katılım olduğunu göstermekteydi.¹⁵ Bu talep seçmenin seçim sürecinden ciddi ve gittikçe artan bir şekilde yabancılaşmasıyla atbaşı gitti. Bu durum oy vermenin zorunlu olduğu bir ülkede 1970'lerde %90 ortalama katılımdan 1989 yerel ve ulusal seçimlerde %50'den daha az seçmen katılımıyla ortaya çıktı.¹⁶

Demokratik kurumlara güvenin tehlikede ve meşruiyetin kaybolmakta olduğunun en çarpıcı göstergeleri 1992'de iki askeri müdahalenin olması ve özellikle Şubat darbesinin liderlerine olan halk desteğinin yüksek oluşudur. Ordunun yüksek komuta konseyinin demokratik düzeni desteklemesi ve darbe teşebbüsünü bastırması bir anlamda demokratik sistemin gücünü ortaya koymaktaydı. 1992 Mayıs'ında iki darbe teşebbüsü arasında yapılan bir kamuoyu yoklamasında çoğunluk mevcut parti sistemine alternatif bir tercihte bulundu: Deneklerin %40'ı mevcut partiler olmaksızın bir demokrasi istemekte %8'i ise askeri bir yönetim istemekteydi. Bunun anlamı Venezuela'da bir rejim olarak demokrasiye devam eden destek, siyasal kurumlara ilgili güçlü hayal kırıklıklarıyla birarada bulunmaktaydı. Cevap verenlerin çoğunlukla askeri rejimi reddetmelerine rağmen silahlı güçleri yüksek saygınlığı olan bir kurum olarak görmeleri çarpıcıdır. Latin Amerika ülkelerinin tersine 1993'de Venezuela ordusu deneklerin %81'inden olumlu tepki almıştır. Buna karşılık Yüksek Mahkeme %71, Kongre %55 onaylanma oranı elde etmiştir. Siyasal kurumlar içinde siyasal partiler özellikle de güçlü partiler en olumsuz tepkileri almışlardır.¹⁷

Dışardan gelen rantların dağıtılmasıyla sosyal çatışmanın yatıştırılması, sosyal hareketlilik ve gelecekle ilgili oluşturulan iyimserlik Venezuela demokrasisi için meşruiyetin önemli bir kaynağını oluşturmaktadır. Bugünkü Venezuela'nın siyasal hayatında en dinamik gelişmelerden biri, son on yılda ortaya çıkmakta olan yeni sivil örgütlenmelerdeki patlamada görülmektedir. Örgütsel hayatın bu şekilde gelişmesi yeni alan ve fırsatlar yaratmakta ve böylece rejimin meşruiyetinin yeni bir potansiyel kaynağını oluşturmaktadır.¹⁸

1.3. Latin Amerika

Yakın zamanlarda diktatörlük deneyimi yaşayıp da zaman içinde siyasal demokrasinin kurumlarını ülkelere egemen kılmaya çalışan devletlerin bir kısmı da Latin Amerika'da yer almaktadır. Bu ülkeler her ne kadar geçmişte uzun süre seçim ve parlamento gibi demokrasinin bazı kurumlarını

¹⁵ D. MYERS, "Perceptions of a Stressed Democracy: Inevitable Decay or Foundation for Rebirth?" in Jennifer MC COY, Andres SERBIN, William C. SMITH ve Andres STAMBOUL: (eds.), **Venezuelan Democracy Under Stress**, University of Miami, North South Center, 1995, s.107-137.

¹⁶ MC COY ve SMITH, s.127.

¹⁷ MC COY ve SMITH, s.129.

¹⁸ MC COY ve SMITH, s.137-147.

yaşatmaya çalışmışlarsa da uygulamaya koydukları başkanlık sistemleri gerçekte demokratik bir yönetimden çok diktatörlük yönetimleri şeklinde pratiğe yansımıştır. Latin Amerika ülkelerinde de siyasal demokrasinin kurumsallaşma mücadelesi sosyoekonomik bunalımlarla yanyana gelişmiştir.

1.3.1. Arjantin

Uzun yıllar başkanlık sistemleriyle yönetilen Arjantin’de 1949 ve 1957 anayasaları demokratikleşme yönünde önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu ülkenin demokratikleşme konusundaki sıkıntıları önemli ölçüde yaşadığı ciddi ve ağır ekonomik sorunlardan kaynaklanmıştır. Büyük umutlarla başkanlığa getirilen Alfonsin iktidarda olduğu altı yıl süresince yönetimi devraldığı ciddi sorunların çoğunu sadece şiddetlendirmiş, hiperenflasyon olgusunun yaşandığı ülkede ekonomik sıkıntılar daha da artmıştır.¹⁹ Alfonsin’den sonra başkan olan Menem enflasyonu düşürme konusunda önemli bir başarı elde etmiştir. Bu başarısı 1991-92’de ona geniş bir siyasal destek kazandırmıştır.

Buenos Aires’de alt sınıfların yaşadıkları yerlerde yapılan bir araştırmada demokrasiyi ekonomik kalkınmaya tercih edenlerin oranı %41 olduğu halde ekonomik kalkınmayı demokrasiye tercih edenlerin oranı %27 olarak tespit edilmiştir. Gelir düzeyi düşük kimseler arasında bile demokrasiyi ekonomik kalkınmaya tercih edenlerin yüksek olması bu ülkede demokratik meşruiyetin gücünün yüksek olduğunu ve toplumun önemli bir kısmının demokrasiyi ekonomideki başarısına göre değil, kendi başına bir değer olarak görmeleri nedeniyle benimsediklerini ortaya koymaktadır.²⁰ Bu bulgular Arjantin’de demokrasiye verilen desteğin geçici ve şartlı olmadığını aksine sağlam bir temel üzerine inşa edildiğinin önemli bir kanıtıdır.

Tablo 3: Latin Amerika Ülkelerinde Demokratik ve Otoriter Düzenlere Verilen Destek (Yüzde)

Ülkeler	Yıllar	Demokrasiye Destek	Otoriterizme Destek	Farketmez
Uruguay	1988	73	10	9
	1995	80	8	6
Arjantin	1988	74	13	3
	1995	77	11	6
Şili	1988	57	11	5
	1995	52	18	4
Brezilya	1988	43	21	10
	1995	41	21	15

Kaynak: Jose Ramon MONTERO, Richard GUNTHER ve Mariano TORCAL, “Democracy in Spain: Legitimacy, Discontent, and Disaffection”, *Studies in Comparative International Development*, Vol. 32, Issue 3, (Fall 1997), s.124-160.

¹⁹ MAINWARING, “Democracy in Brazil and the Southern Cone: Achievements and Problems”, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, vol. 37, Issue 1, (Spring 1995), s.151-153.

²⁰ MAINWARING, s.152-154.

1.3.2. Brezilya

Brezilya'da Büyük Kriz'in etkisiyle 1929 yılında dikta rejimi kuruldu. 1937'de 1891 Anayasası yürürlükten kaldırılarak Kongre dağıtıldı ve siyasal partiler kapatıldı. Vargas halkoylamasıyla diktatörlüğünü ilan etti. Vargas'ın yönetimi Avrupa'daki faşist rejimleri andırmasına rağmen o, Brezilya'yı İkinci Dünya Savaşı'na demokratik ülkelerin safında kattı. Vargas'ın 1945 yılında generaller tarafından devrilmesinin ardından 1946 yılında yeni bir demokratik anayasa kabul edildi.

Brezilya'da gerek başkanlardan hoşnutsuzluk, gerekse siyasal bir rejim olarak demokrasi konusundaki huzursuzluk Arjantin, Uruguay ve Şili'den çok daha fazladır. Bireysel olarak başkanların popülaritesinden çok daha endişe verici husus yönetim şekli olarak demokrasinin meşruiyetinin zayıflığıdır. Bu ülkede demokrasi ve demokratik kurumların işleyişi hakkında yaygın bir duyumsamazlık mevcuttur. Brezilya'nın yaşadığı köklü sorunlar dikkate alındığında bu durum şaşkıncı gözüküyor. Eylül 1989'da yapılan bir araştırmada deneklerin %43'ü "demokrasinin diğer yönetim şekillerinden daima daha iyi olduğunu" onayladı. Deneklerin %19'u "bazı şartlarda diktatörlüğün daha iyi olduğunu" belirtirken %22'si "farketmez" dedi.²¹ Paulo şehrindeki başka bir araştırmada da denekler "eğer ciddi ulusal bir sorunu çözmek için başkanın hukuku çiğnemesi gerekiyorsa, bunu yapması ve sorunu çözmesi daha iyidir" önermesini denekler %74 oranda desteklemiş, onların %20'si ise buna katılmamıştır. Bu bulgular demokrasi gibi temel kurumlardan biri hakkında Brezilya'da zayıf bir anlayış ve ona zayıf bir bağlılığın olduğunu ortaya koymaktadır.²²

Genel toplumda siyasete karşı hoşnutsuzluğun ve kelbiliğin egemen olduğu dikkate alındığında bu ülkede yaşanan seçmen istikarsızlığının (volatility) yani partilere sadakatin azlığı ve seçmenin sık sık parti değiştirme eğiliminin yüksek olması şaşkıncı değildir. Ortalama seçmen değişkenliği Brezilya'da (1982-94) %33.9, Şili'de (1969-93) %16.1, Arjantin'de (1983-93) %12.7 ve Uruguay'da (1971-89) %9.1'dir.²³

1.3.3. Uruguay

1827'de Brezilya'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden Uruguay 1890'dan itibaren sivil bir yönetim kurmuştur. Ancak 1929 Büyük Kriz'inden sonra Başkan Terra Milli Meclis'i dağıtarak yetkilerini kendisinde toplamıştır. 1942'de ılımlı bir anayasa kabul eden Uruguay 1952 yılından itibaren tekrar Milli Meclis'i yürürlüğe koymuştur.

²¹ J. MOISES, "Elections, Political Parties and Political Culture in Brazil: Changes and Continuities", *Journal of Latin American Studies*, vol. 25, no. 3 (October 1993), s.597.

²² MAINWARING, s.154.

²³ MAINWARING, s.155.

Uruguay demokrasinin endişe verici yönlerinden biri hükümete karşı gösterilen yaygın hoşnutsuzluktur. Bununla birlikte, ve Brezilya ile karşılaştırıldığında, şikayetler iktidardaki belli hükümetlerle sınırlı kalmakta ve bir yönetim şekli olarak demokrasiye uzanmamaktadır. Uruguay'da başkanlık yarışında başkanlığı kazanan kimsenin halktan nispeten düşük bir destek elde eden aday olabilmesi (başkanlığı kazananın, en yüksek oy alan parti içinde en yüksek oy alan kimsenin olması) demokrasiye destekle başkana destek ayırımını kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden bu ülkede belli bir başkan veya yönetimden hoşnutsuzluk demokrasiden hoşnutsuzluk olarak yorumlanmamaktadır. Siyasal bir rejim türü olarak demokrasi geniş bir meşruiyete sahip görünüyor.²⁴

1.3.4. Şili

1925'te yeniden kurulan başkanlık sistemiyle Şili'de hükümet, halk desteği üretme bakımından diğer Latin Amerika ülkelerinden çok daha başarılı gözükmektedir. 1990'da göreve gelen Aylwin hükümeti hem popülaritesini hem de meşruiyetini muhafaza etmeyi başardı. Mart 1993'te yapılan bir araştırmada halkın %58'inin Aylwin'in hükümet işlerini idare etme şeklini onaylamaya devam ettiğini %16'sı da onaylamadığını göstermekteydi. Üstelik Aylwin'i kişisel olarak onaylayanların oranı %75 idi. Bu oran da 1989'daki seçimdeki oy oranından daha yüksekti. Şili'de 1993'de daha önce iktidara gelen partinin tekrar seçimleri kazanmış olması hükümete desteğin yüksekliğinin açık bir kanıtıdır. Halbuki Brezilya, Uruguay ve Arjantin'de demokrasiye geçtikten sonra iktidara gelen parti sonraki seçimleri kazanamamıştı. Siyasal bir rejim olarak demokrasiye desteğin Şili'de belli bir düzeye ulaşmasına rağmen onun Batı ve Güney Avrupa ülkelerine göre düşük kaldığı gözlenmektedir.²⁵

1988 yılında Uruguay (%73) ve Arjantin'de (%74) demokratik rejimlere desteğin seviyesi Güney Avrupa ülkelerinkine (%74) yaklaşmakla birlikte, zorlu sorunlarla mücadele eden Brezilya ve Şili'de bu destek daha düşüktür (%43 ve %57). Araştırma bulguları demokrasinin Uruguay ve Arjantin'de Şili ve Brezilya'dakinden daha fazla meşruiyete sahip olduğunu göstermektedir.

2. SOSYALİST BLOK'UN ÇÖKÜŞÜ VE DEMOKRATİK MEŞRUIYETİN YÜKSELİŞİ

Soğuk Savaş'ın en belirgin sonuçlarından biri süper güçler arasındaki mücadelenin azalması ve siyasal demokrasinin tam anlamıyla zafer kazandığının evrensel olarak kabul görmesidir. Yeni durum, çoğunluklarla azınlıklar, gücü kullananlarla daha fazla otonomi için mücadele edenler, meşruiyet iddiasında bulunanlarla onlara karşı çıkanlar arasındaki eskiden de mevcut

²⁴ MAINWARING, s. 154.

²⁵ MAINWARING, s. 156.

olan çatışmayı daha da şiddetlendirmiştir. Demir Perde'nin kaldırılması uluslar, halklar, kabileler, kastlar, sınıflar ve diğer siyasal ve sosyoekonomik grupların birbirleriyle ve çevrelerindeki dünyayla karşı karşıya geldikleri, her birinin daha fazla güç ve yetki aradığı bir mücadeleyi arttırarak devam ettirmiştir.²⁶

2.1. SSCB'nin Parçalanması ve Sonrası

Geçiş sürecinde yaşanan sorunların en önde gelenlerinden biri meşruiyet sorunudur. 1980'lerde Sosyalist Blok'ta yaşanan çöküş esnasında hiçbir sorun meşruiyet bunalımı kadar öne çıkmadı. Bunalımın en sade sembolü olan Berlin Duvarı'nın yıkılışı aynı zamanda Doğu'nun sosyalist rejimlerinin çöküşünü de simgelemektedir. Sosyalist ülkelerde özgürlüğe ve meşruiyete açlık daha da büyüdü. Çünkü insanlar doğaları gereği, bireysel hayatlarında olduğu kadar siyasal hayatlarında da meşruiyeti arzulamaktadırlar. Ancak meşruiyete duyulan arzu ve onun gerçekleştirilmesi arasındaki boşluk sadece Doğu'da değil Batı da dahil bütün dünyada bu arayışı hızlandırmaktadır.²⁷

Komünist yöneticiler uzun süre gerçek dışı bilgilerle meşruiyet elde etmeye çalıştılar. Ancak gerçekler üzerine kurulmayan böyle bir meşruiyetin uzun süreli olmayacağı faşist yönetimler örneğinde olduğu gibi Sovyet Bloku'nun çöküşüyle de bir kez daha görülmüş oldu.²⁸ Hiçbir siyasal kurum evrensel inançsızlıkla yaşamaya devam edememektedir. Sosyalist Blok'un varlığını sürdürdüğü dönemde pek çok kimsenin sosyalist rejimlerden kaçması, çok daha fazlasının da demokratik kapitalist rejimler araması bu ülkelerin meşruiyetinin halk nazarında daha önce bile sorunlu olduğunun çarpıcı bir göstergesiydi.²⁹

Sosyalist ülkelerde komünizmin meşruiyet temellerini sarsan en önemli unsur Batı Avrupa ile aralarında gittikçe artan ekonomik refah düzeyi olmuştur. Halkın gelecek konusundaki karamsarlığı ve ekonomik kötüleşme siyasal liberalleşme yönündeki arayışları hızlandırmıştır.³⁰ Doğu Avrupa ve Orta Asya Cumhuriyetleri'ndeki Sovyet sisteminin meşruiyeti, sadece Batı'da değil Türkiye'de bile kolaylıkla elde edilebilen ekonomik düzey, refah, tüketim maddeleri ve hizmetleri sağlamada başarısızlığı ve bütün önemli kararların Moskova'dan alınmasıyla zayıf düşmüştü.³¹

Sosyalist Blok'un çöküşü sonrasında da bu bloktan dağılan devletlerde meşruiyet sorunu devam etmektedir. Bu nedenle bu devletlerdeki yöne-

---

²⁶ KITTRIE, s.57.

²⁷ Roger PILON, "Individual Rights, Democracy and Constitutional Order: On the Foundations of Legitimacy", *CATO Journal*, vol. 11, issue 3, (Winter 1992), s.373-374.

²⁸ SINGER, s.26-27.

²⁹ PILON, s.376.

³⁰ Zoltan BARANY, "Out With a Whimper: The Final Days of Hungarian Socialism", *Communist and Post-Communist Studies*, vol. 32, no. 2, (Jun 1999), s.117.

³¹ Anna MATVEEVA, "Democratization, Legitimacy and Political Change in Central Asia", *International Affairs*, vol. 75, Issue 1, (Jan 99), s.34-37.

tici gruplar meşruiyet konusuyla yakından ilgilenmektedirler. Meşruiyet için temel arama ihtiyacının nedenlerinden birisi, uluslararası baskı ve Batı nüfuz alanından tecrit edilme korkusudur. Bu korku meşru olarak kabul edilme ihtiyacını daha belirgin kılmaktadır. Sosyalist Blok'un dağılmasıyla ortaya çıkan devletlerin meşruiyet ihtiyacı onların yakın tarihleriyle yakından ilişkilidir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bu devletler bir anda kendilerini bağımsız konumda buldular. Bu durumun yarattığı olumsuz bir sonuç olarak siyasal elit meşruiyetten yoksun kaldı. Halbuki mücadele ederek bağımsızlığını kazanan devletlerin liderleri, bağımsızlık mücadelesi esnasında ve sonrasında önemli bir siyasal desteği kazanmış olduklarından, kendi bağımsız yönetimlerini kurduklarında meşruiyetlerini de güçlü bir şekilde tesis etmiş olmaktadır.³²

Moskova'nın müdahalesi olmadan Sosyalist Blok'tan ayrılan devletlerin ekonomilerinin çökeceği yolundaki senaryolar gerçekleşmedi. Bağımsızlığına kavuşan devletler bağımsızlık sonrasında kendi kendilerini yöneten varlıklar olarak yaşayabileceklerini kanıtladılar. Bu ülkelerde Sovyet dönemine göre daha fazla tüketim maddeleri mevcut olup bazı kimselerin bu ürünleri alabildikleri görülüyor. Üstelik Rusya'daki ekonomik bunalım, bu ülkelerde bağımsızlık kararının doğru olduğu yolundaki inancı güçlendirerek bağımsızlıklarını ilan eden devletlerin kendilerine olan güvenini arttırmıştır.³³

Sosyalist dönem sonrasında bu devletlerin halklarının demokratik rejime alternatif bir sistem görmemeleri de sistemlerine olan meşruiyetin devam etmesinde önemli bir faktör olarak gözükmektedir. Ancak bu ülkelerin birçoğunda ciddi bazı sosyal, siyasal ve ekonomik sorunların bulunması meşruiyet bunalımlarına yol açabilmektedir. Bunlardan birincisi gelir dağılımında gittikçe büyüyen bir uçurum mevcuttur. Hükümetler kamu hizmetlerinde minimum şartı gerçekleştirmekte ve asgari refah düzeyini sağlamakta oldukça yetersiz kalmaktalar. İkincisi suç şebekeleri siyasal sistemin ta kalbine kadar nüfuz etmekte ve hükümetin etkili bir şekilde yönetme kabiliyetine büyük zarar vermektedir. Üçüncüsü ise Orta Asya bölgesi bağlamında İslami radikalizm gittikçe nüfuz alanını genişletmektedir.³⁴ Sosyal ve ekonomik sorunların artarak devam etmesi durumunda bu radikalist hareketlerin mevcut düzene alternatif bir meşruiyet kaynağı olarak tutunup güçlenme ihtimali artmaktadır.

Son gelişmelerle birlikte Sosyalist yönetim dönemindeki parti yönetiminden halk yönetimine hareket demokratik meşruiyet açısından önemli bir adımdır. Ancak demokratikleşme yönündeki bu hareket meşruiyet yönündeki hareketin ancak bir kısmıdır, çünkü halk yönetiminin pratik tezahürü olan çoğunluğun yönetimi her yönüyle azınlığın yönetimi kadar despotik ve gayri meşru olabilir. Orta Asya'da doğan bağımsız cumhuriyetler siyasal güçsüzlüğün yarattığı otorite boşluğu nedeniyle güçlü bir yönetime ihtiyaç duymakta-

---

³² MATVEEVA, s.24-25.

³³ MATVEEVA, 37.

³⁴ MATVEEVA, s.35-42.

dırlar. Onlar güçlü bir yönetim ihtiyaçlarını güçlü liderlerle telafi etmek eğilimindedirler. Geniş yetkilerle donatılmış güçlü liderlerin ise demokratik meşruiyet sorununun daha da artmasına yol açacağı öngörülebilir. Bu nedenle Orta Asya'da kurulan devletlerde demokratik meşruiyetin alacağı daha pek çok yol vardır.

Diğer yandan Doğu Avrupa'nın bağımsız devletlerin ise ekonomilerinde sağladıkları performans, pazar ekonomisini hızla yerleştirmeleri, halklarının sahip oldukları yüksek eğitim düzeyleri ve Batı Avrupa'ya olan yakınlıkları nedeniyle siyasal demokrasinin kurumlarını yerleştirmede daha hızlı hareket ettikleri gözlenmektedir. Bu ülkelerin sahip oldukları ekonomik düzey, demokratik açılımları kolaylaştırmakta, otoriter tavırları ise engellemektedir.

2.2. Çin Halk Cumhuriyeti

1980'lerdeki Sosyalist Blok'ta yaşanan çözüme ve dağılma sürecinden kendisini koruyabilmiş ve daha kontrollü bir liberalleşme politikası uygulamakta olması nedeniyle Çin'de ortaya çıkan gelişmelerin özgün yönleri vardır. Mao'nun Çin'de kurduğu totaliter sistem (1949-1979) komünizmi temel alan bir meşruiyet üzerine oturtulmuştu. Mao Çin'i dünyadan büyük ölçüde tecrit ettiği kapalı ülke haline getirdi. Ancak daha sonra iktidara gelen ve Sosyalist Blok'un dağılma sürecine rastlayan yıllarda Çin devlet başkanlığını yürüten Deng, Mao'nun getirdiği düzende önemli değişiklikler yaptı. Gerçi Deng zamanında da komünistler iktidarda ve komünizm meşruiyetin kaynağı olmaya devam etmekteydi ancak artık bu meşruiyet eskisi kadar güçlü değildi.

Deng'in demokratikleşme ve pazar ekonomisi yönünde yaptığı reformlar zaman içinde komünizmin de meşruiyet temellerinin yıpranmasına yol açtı. Bunun en açık göstergesi 1989 yılında gerçekleşen Tiananmen demokratik hareketidir. Demokratik hareket kanda boğuldu. Hareketi bastırma faaliyeti geçici olarak durumu istikrarlı kılmış olmasına rağmen meşruiyet bunalımı daha da sertleşti. Ekonomik performans komünist yöneticilerin meşruiyet aradığı tek önemli temeldi. Bunu bilen Deng muhafazakar güçlerin direnişi pahasına ekonomik reformları genişletti. Muhafazakar komünistlerin ideolojik direnişini kırmak için yeni söylemler geliştirdi. O, herhangi bir planlı ekonominin mutlaka sosyalist veya herhangi bir pazar ekonomisinin mutlaka kapitalist olacağı düşüncesine karşı çıktı; ona göre pazar ekonomisi de sosyalizme hizmet edebilirdi.³⁵

Çin'de demokratik hareketin şiddet yoluyla bastırılması, bu ülkenin Doğu Avrupa ve Orta Asya'daki sosyalist ülkelerin demokratikleşme yolunu izlemeyeceğini göstermiş olmaktadır. Bunun temel nedenleri, komünist yönetici elitin, toplumun üst katmanlarıyla birlikte hareket etmesi, komünizmin

³⁵ Shaohua HU, "Balancing Development and Democracy: Deng's Role in the Chinese Democratization Process, *World Affairs*, vol. 161, no.2, (Fall 1998), s.77-80.

her ne kadar eskiye oranla zayıflasa bile, hala siyasal meşruiyetin önemli bir kaynağını oluşturması, komünist yönetime ciddi bir alternatifin bulunmaması, yönetimdeki herhangi bir zaafiyetin alternatif bir yönetim değil, düzensizlik yani kaos yaratacağı konusundaki ciddi endişeler ve reformların ekonomide önemli başarılar elde ettiği ve edeceğine olan inançtır.

Bütün bunlara rağmen Çin'de demokratik meşruiyetin alanı ve gücünün gittikçe genişlemekte olduğunu gösteren belirtiler de az değildir. Bunlar içinde en önemlisi, pazar ekonomisi için tanınan geniş özgürlüklerin kaçınılmaz olarak siyasal alana taşacak olması ve zaman içinde ekonomik özgürlüklerin siyasal liberalleşmeyi zorlayacak olmasıdır.

3. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ

Gelişmekte olan ülkelerin hemen hepsi kalkınma için tek yol olarak gördükleri modernleşme sorunuyla karşı karşıyalar. Modernleşmenin en önemli ve önde gelen sacayaklarından biri ise ulus devleti yaratmaktır. Yüce, ayrıcalıklı ve saygın bir ortak toplumsal bilinç yaratılarak bu bilinç toplumsal dayanışmanın temelini yerleştirilir. Ulus devleti yaratma sürecinde çoğu zaman siyasal katılım kanalları halka açılır, hatta ulus egemenliğin kaynağı olur. Uluslaşma ve ulus devlet yaratma çabası bu ilişki sürecinde siyasal demokrasiyi de, dolaylı yoldan meşruiyetin kaynağı haline getirir.

ABD ve Batı Avrupa gibi dünyada ekonomik gücü ellerinde bulunduran ülkelerin az gelişmiş ülkelerle ilişkilerinde demokratik meşruiyeti, insan hak ve özgürlüklerini ölçüt olarak kullanması, az gelişmiş ülkeleri bu değerleri ülkelerine taşımaya, onları uygulamaya ve benimsemeye zorlamaktadır. Çünkü bu ülkelerde yönetici elit, ülke içinde iktidarını koruyabilmek, sosyal ve ekonomik sorunların üstesinden gelebilmek için Batı devletlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar.

3.1. Batılı Devletlerin Dayatma Aracı Olarak Demokratik Meşruiyet

Soğuk Savaş bittikten sonra dünyada demokratik meşruiyet sorunu Üçüncü Dünya ülkeleri açısından da ayrı bir boyut kazandı. Soğuk Savaş yıllarında iki blok az gelişmiş ülkeleri yanlarına çekebilmek için birbirleriyle sürekli mücadele halindeydiler. O yıllarda zayıf devletlerin güçlü devletlere karşı pazarlık güçleri bugünküne göre oldukça yüksek olup, zayıf devletler belli bir bloka destek vermesinin karşılığında güçlü devletlerden ekonomik, askeri ve siyasi yardım alabilmekteydi. Soğuk Savaş'ın bitmesi ve dünyanın tek kutuplu olmaya yönelmesiyle zayıf devletler güçlü devletler karşısındaki pazarlık güçlerini önemli ölçüde yitirmiş oldular. Tersine koşul öne sürme fırsatı artık güçlü devletlerin eline geçmişti.

Soğuk Savaş sonrası rakipsiz güçler olarak ortaya çıkan Batı Avrupa ve Amerika gibi demokratik devletler, rakipsiz olmanın da verdiği rahatlıkla

çoğu demokratik olmayan, iç ve dış siyasette güçlü bir desteğe ihtiyaç duyan zayıf devletlere ekonomik ve siyasal destek karşılığında demokratikleşme ve insan haklarına riayet etmelerini ve demokratik meşruiyete sahip olmalarını hemen bütün zayıf devletlere ön koşul olarak sunmaktadırlar. Bu yüzden himaye isteyen bir devlet hamisine sadece iktidara sahip olduğunu değil aynı zamanda demokratik meşruiyete de sahip olduğunu kanıtlamak zorundadır. Farklı programlara sahip partilerin faaliyetine fırsat vermeyen, serbest ve adil seçimler düzenlemeyen bir iktidarın ülke içinde demokratik bir meşruiyete sahip olduğunu iddia etmesi oldukça zordur. Böyle bir iktidar gücünü halktan almak yerine gücünü halka empoze ediyor demektir.

ABD'nin Nijerya'ya yönelik politikası iki tarafın karşılıklı beklentileri bakımından bir örnek teşkil eder. ABD Nijerya ile olan ilişkilerini geliştirmeyi Nijeryalı General Sani Abacha yönetiminin diktatörlükten demokrasiye yönelmesine ve temel hak ve özgürlüklere riayet etmesi şartına bağlamaktadır. Nitekim Nijerya'nın demokratikleşme yolundaki çabalarının ardından Başkan Clinton Abacha'ya olan desteğini artırmıştır.³⁶ Nijerya 17 yıllık askeri tek parti yönetiminden sonra 1991'de çok partili demokrasiyi işletecek olan yeni bir anayasayı hazırlamak üzere Milli Konferans oluşturdu. Bunun üzerine demokratik bir yönetimin otokrat tek parti yönetimini devralacağı ve devleti yeni bir meşruiyetle donatacağı yolunda ümitler arttı.³⁷ Nijerya'nın askeri rejiminin bir gecede demokratik devlete dönüştüğünü ve böylece kurumlarının bir anda yeni bir meşruiyetle donatıldıkları düşünülemez. Ancak demokratikleşme sürecinin zaman içinde devlet kurumlarını daha fazla meşruiyetle donatılmasına yardımcı olacağı muhtemelen bir beklentidir.³⁸

Bu konuda yakın zamanlardaki başka bir örneği Ekvador Guinea'sıyla Batılı ülkeler arasındaki ilişkiler oluşturmaktadır. Ekvador Guinea'sında Teodoro Obiang Nguema 1979 yılında kanlı bir darbeyle iktidarı ele geçirmiş ve ülkesinde tek adam yönetimi kurmuştu. Bununla birlikte ABD, Fransa ve İspanya siyasi reform ve insan haklarında ilerlemelere bağlı olarak Obiang rejimine mali yardımlarda bulundular ve onun demokratik meşruiyet görüntüsü sağlamasına katkıda bulundular. Siyasi reform yönündeki dış baskı 1991'de yeni bir anayasanın yapılmasını ve siyasi partilerin yasallaşmasını sağlayan sonuçlar üretti.³⁹

3.2. Arap Dünyasında Demokratik Meşruiyet Arayışları

Kral Hüseyin'in Körfez Savaşı esnasında izlediği politika, bir iktidarın ülke içinde meşruiyet arayışı ile uluslararası siyasette meşruiyet arayışı arasında yaşadığı çıkmazı göstermesi bakımından çarpıcıdır. Saddam Hüseyin taraftarı seçim bölgesinde liderliğini devam ettirmek için Kral Hüseyin

³⁶ Morton H. HALPERİN ve Kristen LOMASNEY, "Accommodating Amacha", *Christian Science Monitor*, 04.08.1998, vol. 90, no. 92, s.92-111.

³⁷ Christian LUND, "Legitimacy, Land and Democracy in Niger", *Review of African Political Economy*, vol.24, no.71, (March 1997), s.99.

³⁸ LUND, s.101-102.

³⁹ Neil HUGHES, "Democracy and Imperial Rivalry in Equatorial Guinea", *Review of African Political Economy*, vol. 23, no. 69, (Sep 1996), s.443-444.

önce Irak aleyhtarı koalisyonla arasına mesafe koymuş, aynı zamanda da Irak'ın Kuveyti işgaline karşı çıkararak BM kararlarına bağlılığını bildirmiştir. Saddam Hüseyin'in Filistinliler ve Bedevi kökenli Ürdünlüler arasında yaygın destek bulması nedeniyle Ürdün kralı iki taraf arasında denge politikası izleyerek çekimser olanların safına katılmıştır.⁴⁰

Bürokratik himayecilik Ürdün'de uzun dönemdir ülke içi siyasette meşruiyetin kaynağı olarak kullanılmıştır. Ürdün, kurulduğu 1922 yılından beri doğal kaynaklarının ve kendine özgü sanayi kapasitesinin olmaması nedeniyle harici kaynakların merhametine terkedilmiştir. Dışardan gelen kaynakların çoğunun devlet tarafından kontrol edilmesiyle fonların dağıtılması siyasal bir kastı gerektirdi. Kaynaklar devlete sadakati daha fazla geliştirecek ve Haşimi rejiminin istikrarını garanti edecek bir tarzda dağıtıldı.⁴¹

Meşruiyet Ürdün yönetimiyle ilgili olarak daima bir saplantı odağı olmuştur. Koloni güçler arasındaki uzlaşmadan doğan Ürdün, bölgedeki diğer devletlerden daha yapay bir yapı olarak devletler arasında ikincil konuma indirgenmiş, böylece burada bürokratik girişimler yoluyla meşruiyet yaratmak bütün liderlerin ihtiyacı olarak ortaya çıkmıştır.⁴²

Kral Hüseyin'in dışardan gelen yardımların dağıtımını üzerine temellendirdiği meşruiyet teşebbüsleri sivil toplum içinde bağımsız derneklerin gelişmesine engel oldu. Dış kaynakların dağıtımını siyasal hayatın yok edilmesiyle birleşince Haşimi rejiminde yanılısal bir istikrar ve meşruiyet duygusu yaratıldı.⁴³ Koloni sonrası deneyimi nedeniyle Ürdün devleti, hem devlete olan bağlılıkları yaratmak hem de kendi meşruiyetini güvence altına almak arzusuyla halka kabilesel kimlik yerine ulusal bir kimlik kazandırmaya çalıştı.⁴⁴ Ancak bu kimlik zaman içinde Haşimi iktidarının meşruiyetini zedelemeye başladı. Geleneksel, ancak değişim sürecine uğramış Ürdünlüler, meşruiyet için demokratik mantık temelinde modern devlete eşit katılım talebinde bulunmaktadırlar. Kral Hüseyin'in Haşimi monarşisini güvence altına almadaki çıkarı Ürdünlüler'in temsili siyasete dönme çıkarlarıyla çatışmıştır. Bu çatışmada iktidar dengesi, Haşimi hanedanlığının kontrolünde reforme edilmiş bir siyasal sistemle sağlamaktadır.⁴⁵

Gelişmekte olan ülkelerde demokratikleşme hareketi ve onun beraberinde getirdiği sancılı sonuçların ilginç örneklerinden birini Cezayir oluşturmaktadır. Cezayir'de siyasal demokrasiyle birlikte ortaya çıkan İslamcılık ve dini fundamentalizm, halkın maddi beklentilerine cevap veremeyip meşru-

---

⁴⁰ M. MUSLIH, A. R. NORTON, "The Need For Arab Democracy", *Foreign Policy*, Issue 83, (Summer 1991), s. 7-9.

⁴¹ John M. ROBERTS, "Prospects for Democracy in Jordan", *Arab Studies Quarterly*, vol. 13, issue 3/4, (Summer/Fall 1991), s. 119-120.

⁴² İliya HARIK, "Origins of the Arab State System" in *The Foundations of the Arab State*, Croom Helm, New York, 1987, s. 35.

⁴³ ROBERTS, s. 119-120.

⁴⁴ ROBERTS, s. 122.

⁴⁵ ROBERTS, s. 138.

iyetini sadece İslam ve Cezayir'in Bağımsızlık Savaşı üzerine kurmaya çalışan bir iktidarın politikalarının sonucu doğmuştur. 1962'de Cezayir'in bağımsızlığından beri yönetimdeki elit tabakası meşruiyetini 1 Kasım 1954 Kurtuluş Savaşı'na dayandırarak iktidara yapışmıştır. Ancak onlar Bağımsızlık Savaşı'nda halkın katkısını görmemezlikten gelemedikleri için iktidarın kendilerine ve halka ait olduğunu öne sürdüler. Ordu ve tek parti yoluyla elde ettiği iktidarıyla ihtilalci nesil, üçte ikisi ihtilalden sonra doğan bir ülkede iktidarı elinde bulunduran bir kast'a dönüştü.⁴⁶

1980'lerde sosyal çelişkiler büyümeye başladığı zaman Kasım neslinin popülist söylemi etkisini kaybetmeye başladı. Eşitlikçi söylem ve onunla çelişen sosyal gerçeklik arasında kapatılamayan bir çelişki doğdu. Bu durum da gençler arasında Kasım neslinin kredisinin azalmasına yol açtı. Yöneticilerin en büyük derdi kendi iktidarını devam ettirecek bir meşruiyet duygusunu kazandırmaktı. 1970'teki petrol fiyatlarındaki hızlı yükselişin sağladığı refah düzeyi yönetici sınıfın iktidarını sürdürmesini kolaylaştırdı. Bu nedenle demokratik bir kültür ve demokratik siyasal kurumların oluşturulması yolunda herhangi bir çaba sarfedilmedi.

Ekim 1988 tarihinde "Kasım 54" fikirleriyle meşrulaştırılan sisteme karşı bir halk ayaklanması ortaya çıktı. Bununla birlikte 1988 hareketi sistemin çöküşünü sağlayamadı. Bunun yerine iktidarın ordunun desteğiyle kurduğu FLN partisi mevcut yönetimin ömrünü uzatmak için yeni bir girişimde bulundu. Aralık 1991'de Cezayir tarihinde ilk serbest genel seçimlerde İslamcı parti FIS'in üstünlük sağlaması üzerine seçim sonuçları askıya alındı ve anayasal devletin kurumları feshedildi. Bu kararları protesto eden binlerce İslamcı sınırışı edilerek Sahara'ya tehcir edildiler.⁴⁷

Cezayir'de yaşanan trajedi demokratik değerlere sahip aktörlerin zayıflığını ve tecrit edildiklerini göstermektedir. Bunun nedeni Cezayir'in siyasal geleneğinin sürekli olarak totalitarizmle iç içe olmasıdır.⁴⁸ Bütün bunlara rağmen yakın zamanlarda Cezayir'de hem Kasım neslinin ayrıcalıklı yönetimine, hem de dini radikalizme karşı çıkan ve demokratik değerlere eğilimli bir grubun doğup gelişmekte olması demokratik meşruiyetin bu ülkede filizlenmekte olduğunun önemli bir göstergesidir.

Arap dünyasının siyasal yönetimiyle ilgili yapılan bir araştırma⁴⁹ bu ülkelerde meşruiyetin üç belirgin formülü olduğunu tespit etmiştir. Bunlar: 1.Lider devletler, 2.Geleneksel monarşiler, 3.Liberal benzeri rejimler. Lider devletin örnekleri Irak ve Suriye'dir. Bu ülkelerde Saddam Hüseyin ve Hafız Esad muhalefete izin vermeyerek iktidarı uzun yıllar tekellerine geçirmişlerdir. Bu liderler, toplumda kişiliklerine yönelik eleştirileri yasaklamışlar, ellerinde topladıkları ekonomik kaynakları kendilerine bağlılıkları güçlendi-

⁴⁶ Mohand Salah TAHI, "Algeria's Democratization Process: A Frustrated Hope", **Third World Quarterly**, vol.16, no.2, (Jun 1995), s.198-199.

⁴⁷ TAHI, s.200.

⁴⁸ TAHI, s.219-220.

⁴⁹ MUSLIH, s.6.

recek ve kişisel iktidarlarının meşruiyetinin toplum tarafından benimsenmesini sağlayacak şekilde sadakatları dikkate alınarak fakir ve muhtaç yığınlaraya dağıtmışlardır. Bu durum, eleştirinin olmadığı bir ortamda, liderlerin sürekli övülmesini sağladığından onların kişilikleri yüceltilerek karizmalştırılmıştır.

Bu ülkelerde görüntüde ve plebisit yoluyla elde edilen yüksek meşruiyete rağmen muhalefet eğiliminde olanlara uygulanan yüksek orandaki şiddet, meşruiyetinin yüksek düzeyinin zorla kazanıldığı izlenimi vermektedir. Çünkü şiddetin yüksek oranda uygulanması gerçekte o sistemin meşruiyetinin zayıflığının bir göstergesidir. Meşruiyetin lider devlet modeli karar almada en fazla kişiselliğın olduğu ve siyasal reform ve demokratikleşmeye en az eğilimli olanıdır.⁵⁰

Arap dünyasında ikinci meşruiyet tipi olan mutlak monarşi, petrol oligarşileri tarafından temsil edilmektedir. Bunların örnekleri Suudi Arabistan Krallığı ile Körfez bölgesindeki prensliklerdir. Irak ve Suriye'nin aksine petrol oligarşilerinde hiçbir şekilde siyasal örgütlenmelere izin verilmez. Arap yarımadasının bütün monarşilerinde siyasal partiler her zaman yasaklanmıştır. Muhalefet siyasetini andıran her türlü faaliyet bastırılır. Ulema gibi birçok önemli kişiliklerin siyasal kararlara katılmalarına izin verilmesine rağmen nihai kararlar krala ve en yüksek prenslere aittir.⁵¹

Arap dünyasında liberal olmaya aday devletler siyasal katılım ve açıklığın önemli işaretlerini ortaya koyan, sınırlı bir hükümet gücünü gösteren bir meşruiyet formülü sunmaktadırlar. Zayıf demokrasisiyle Mısır, bu tür ülkelerin önde gelen örneğidir. Bu ülkede siyasal partiler ve basın faaliyetlerine prensip olarak serbestlik tanınmış olmakla birlikte onlar kimi zaman milli güvenlik gerekçesiyle susturulabilmektedirler. Diğer bazı Arap ülkelerinde de yeni başlamış bir liberalleşmenin izlerine rastlanabilmektedir. Bunlardan Ürdün'de 1989 genel seçimleriyle parlamenter demokrasi resmen başlatılmıştır. Cezayir ve Tunus'ta da demokratikleşme süreci tek partili rejimlerin yerine geçmektedir.⁵²

SONUÇ

Yakın zamanlarda dünyada meşruiyetin ayırddedilebilir iki şekli olarak dini veya ideolojik bir gerçeklik üzerine kurulu olan mutlakiyetçi fundamentalist ve demokratik meşruiyet ön plana çıkmaktadır. Az gelişmiş bazı dışa kapalı ülkeler hariç incelediğimiz pek çok ülkede demokratik meşruiyetin nüfuz alanı gittikçe genişlerken, mutlakiyetçi fundamentalist meşruiyetin nüfuz alanını gittikçe daralmaktadır. 20. yüzyılın totaliter yönetim tarihi, Hitlerizm ve Stalinizm'in durumlarında açıkça görüldüğü gibi, mutlakiyetçi fundamentalist meşruiyetin karizmatik meşruiyetle birleşmesinin ne kadar büyük facialara yol açabileceğini gözler önüne sermiştir. Zulüm

⁵⁰ MUSLIH, s.5.

⁵¹ MUSLIH, s.6.

⁵² MUSLIH, s.8.

ve kitle cinayetleri, çoğu zaman bu birleşmenin son noktasını oluşturmuştur. Lenin, Stalin, Hitler, Mussolini, İdi Amin ve Kastro gibi mutlakiyetçi karizmatik liderlerin kanlı sicillerinden çıkarılan dersler bugün kitleleri meşruiyet ve yönetimin daha insani şekillerini benimsemeye teşvik etmektedir.

Demokratik ülkelerin uluslararası düzeyde kurdukları hegemonya ve nüfuzun kaynağı, onların ekonomik güce sahip olmaları kadar, yönetimlerini halk meşruiyetine dayandırmalarının yarattığı güç ve istikrardır. Yönetimi halk meşruiyetine dayanmayan bir iktidar uluslararası alanda nüfuz sağlamak yerine ülke içi iktidarının nüfuzu ve istikrarına öncelik verecektir. Dahili siyasette güçlü olduğu inancına sahip olmayan bir iktidarın harici siyasette nüfuz peşinde koşması oldukça güçtür. Ülke içinde meşruiyetini halktan alan bir iktidarın güçlü olduğu düşüncesi sadece kendisinde değil diğer ülkelerde de oluşabilir; üstelik bu güç, inanç ve güven sayesinde o, uluslararası siyasette nüfuz alanını genişletebileceği girişimlere yönelebilir.

Demokratik sistemler sadece uluslararası alanda sağladıkları nüfuzla değil, aynı zamanda savaşlarda elde ettikleri başarılarla da cazibe kaynağı olmaktadır. Hatta bütün dünyada yaşanan demokrasi patlamasının İkinci Dünya Savaşı'nın demokratik devletlerin galibiyetiyle sonuçlanmasını izleyen yıllarda gerçekleştiği de yaygın olarak bilinen bir olgudur. Yakın zamanlarda ortaya çıkan savaşlarda da genellikle demokratik ülkelerin üstünlük sağladıkları gözlenmektedir. Bu noktada önem kazanan soru, demokratik ülkelerin savaşlarda neden hep başarı kazandıklarıdır. Reiter'in yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, her ne kadar demokratik ülkelerin bireyleri kendi yönetimleri için ölmeyi daha az arzulamakla birlikte demokratik kültürde bireysel girişkenliğe yapılan vurgu savaş alanında önemli avantajlar sağlamaktadır. Demokratik devletlerde kendi yeteneklerini geliştirme bakımından bireylere sunulan fırsatlar ve özgürlük ortamı, bireyleri çok değişik şekillerde üstün vasıflar ve yeteneklerle donatmaktadır. Daha üstün vasıflı bireyleriyle demokratik ülkeler, her alanda avantajlı olduğu gibi, orduları da daha yüksek örgütsel etkinliğe sahip olmaktadır.⁵³

Demokrasiye yeni dünya düzeninde ihtiyaç duyulmasının yeni toplumsal gelişmelerle bağlantılı farklı bir yönü daha vardır. O da toplumların gittikçe artan heterojen karakteridir. Heterojen toplumlar ise sadece müzakereyle çözülebilecek sorunlara sahiptirler. Kurallarına uygun biçimde yapılmış bir toplumsal müzakere, hiçbir görüşün emredici olmadığı meşru siyasal kararlar üretmenin tek yoludur.⁵⁴ Bir kanun bütün vatandaşların katıldığı uygun bir müzakere sonucunda elde edilmişse, yani toplumun sağduyusu üzerine kurulmuşsa toplum tarafından meşru görülecektir, aksi takdirde alınan kararlar daima meşruiyet tartışmalarını gündemde tutacaktır.⁵⁵

⁵³ Dan REITER, Stam III, C. ALLAN, "Democracy and Battlefield Military Effectiveness", *Journal of Conflict Resolution*, vol.42, issue 3, (Jun 1998), s.259.

⁵⁴ Emily HAUPTMANN, "Deliberation=Legitimacy=Democracy", *Political Theory*, vol. 27, no. 6, (Dec 1999), s.858-859.

⁵⁵ James BOHMAN, *Public Deliberation: Pluralism, Complexity and Democracy*, MIT Press, Cambridge, 1996, s.184.

Genç nesillerde demokrasiye desteğin yaşlı nesillere göre daha fazla görülen bir olgu olması demokratik meşruiyetin gittikçe egemen olmakta olduğunun başka bir göstergesidir. Diğer önemli bir olgu da demokratik rejime yönelik desteklerinin derecesi bakımından gençler ve yaşlılar arasındaki farkın gittikçe azalmasıdır. Bu bulgular demokratik eğilimlerin sadece gençler arasında değil yaşlı nesiller arasında bile belirli ölçüde yayıldığı göstermektedir.⁵⁶ Demokratik değerlerin genç nesillerde daha fazla benimsenmesi, onların daha eşitlikçi ve katılımcı ortam içinde yetişmelerinden kaynaklandığı gibi sanayileşme, kentleşme ve çağdaşlaşmanın zorlamalarından gelen etkiler de bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır.

Demokratik sistem içinde yaşayan bireylerin farklı bir siyasal sistemi alternatif olarak düşünmemeleri için birçok neden vardır. Bunlardan ilki, dünyanın en güçlü ve en müreffeh devletlerinin çoğunlukla demokratik devletler olmaları, demokratik olmayan ülkelerin bu devletleri gelişmek ve kalkınmak için bir model olarak almaya teşvik etmektedir. Diğer yandan demokrasinin sunduğu özgürlükler, teknoloji, üretim ve tüketimin hızla yayıldığı bir dünyada onu daha çok arzulandır ve istenir kılmaktadır. Demokrasiden vazgeçilememesinin diğer bir nedeni de, onun ekonomik, siyasal ve sosyal bunalmaların üstesinden gelebilme kabiliyetidir. Siyasal katılım kanallarının çokluğu nedeniyle çok geniş kesimlerin görüş ve düşüncelerinden yararlanılabilmesi, başarısız yöneticilerin görevden uzaklaştırılarak yenilerinin iktidara gelmelerine imkan verilmesi yoluyla her zaman yeni yeni umutlar ve çareler üretebilmesi, siyasal demokrasiyi diğer sistemlere göre daha başarılı kılmaktadır.

İnsan psikolojisinin özelliklerinden biri olan sınırlanmama, istediği gibi düşünebilme ve davranabilme isteği, yani özgürlüğe duyduğu ihtiyaç, onu demokratik düzene sempati duymaya sevkeden önemli bir faktördür. Çağımızdaki baskıcı sistemlerin uzun süreli olamamasının önde gelen nedenlerinden biri, bilinç düzeyinin yüksek olduğu, toplumsal hareketliliğin arttığı ve artan üretimin kitleleri daha çok tüketime yönelttiği çağımızda bireylerin özgürlüklere daha çok ihtiyaç duymasıdır. Bu nedenle insanlar üzerinde açlık sorununun yarattığı baskının kalkması ve üretimin bollaşması ölçüsünde özgürlük ve demokrasi daha çok istenir ve arzulandır hale gelmektedir.

İster özgürlüğün cazibesi isterse ona duyulan inanç nedeniyle olsun demokratik rejime olan destek sayesinde ekonomik ve siyasal nitelikteki kısa dönemli sorunlardan demokratik sistem korunmuş olur. Zamanın geçmesi ise demokratik meşruiyetin lehine işleyen bir süreçtir. Demokrasi tarihi daha köklü olan toplumların demokratik rejimleri daha güçlüdür. Daha önce karşılaşılan sorunlar daha sonraki dönemlerde hükümet vaatlerine ve başarısızlıklarına karşı bir çeşit bağışıklık yaratmaktadır. Halk böylece hükümetlerin yapabilecekleri icraat bakımından kapasitelerinin sınırlı olduğunun farkında olmakta, vaatlere şüpheyle bakmakta ve başarısızlıklara hazırlıklı olmaktadır.

---

⁵⁶ Frederick D. WEIL, *The Development of Democratic Attitudes in Eastern and Western Germany in a Comparative Perspective, Research on Democracy and Society*, vol.1, ed. Frederick D. WEIL, JAI Press, Greenwich, 1993, s.198.

lar.⁵⁷ Bazı sosyal ve ekonomik sorunların üstesinden gelinmesinin kolay olmadığı veya siyasal liderlerin çözüme kapasitesinin ötesinde sorunların var olduğunun vatandaşlar tarafından pragmatik olarak farkına varılışı, hoşnutsuzluğun demokrasiye olan desteği zayıflatmasını sınırlayabilmektedir. Demokrasinin yönetim biçimi olarak özelliği olan yeni seçimler, potansiyel yeni bir partinin iktidara gelişi, demokrasinin değerlendirilmesi bakımından pozitif sonuçlar yaratabilmektedir.

Demokratik ve mutlakiyetçi meşruiyet arasında yaşanan çatışmaya rağmen dünya ölçeğinde çoğulcul hareketlerin egemen olduğu gittikçe yaşanan bir realitedir. Sosyal, ekonomik ve teknolojik güçlerin eskinin ayrımcılığını boğduğu, tecrit ve bölünmeye müsamaha edilmeyen gittikçe çoğullaşan bir dünyada mutlakiyetçi fundamentalist meşruiyetin, ülkelerin veya büyük toplulukların yönetiminin temelleri olarak egemen kılınamayacağı gelecek için öngörülebilecek bir sonuçtur. Bununla birlikte yeni dünyanın demokratik meşruiyet üzerine inşa edilecek olması, gelecekte demokratik meşruiyetin sorunları olmayacağı anlamına gelmez. Özellikle yönetim sistemi, siyasal kurumları ve toplumsal tutumları bakımından meşruiyet kavramı ve düşüncesinin yeniden yapılandırma ihtiyacı sözkonusudur.

KAYNAKÇA

1. BARANY Zoltan, "Out With a Whimper: The Final Days of Hungarian Socialism", **Communist and Post-Communist Studies**, vol. 32, no. 2, (Jun 1999).
2. BOHMAN James, **Public Deliberation: Pluralism, Complexity and Democracy**, MIT Press, Cambridge, 1996.
3. CASS Daniel, "Gormless in Seattle: Democracy Ambushes John Howard", **Social Alternatives**, vol. 19, no. 2, (May 2000).
4. GARDELS Nathan, "After the End of History", **NPQ: New Perspectives Quarterly**, vol. 13, no.4, (Fall 1996).
5. GRAY John, "After Social Democracy and Beyond Anglo Saxon Capitalism", **NPQ: New Perspectives Quarterly**, vol. 13, no. 4, (Fall 1996).
6. GREIDER William, "Stupefied Democracy", **Nation**, 14.04.2000, vol. 271, no. 18.
7. GUTMANN Amy ve THOMPSON Dennis, **Democracy and Disagreement: Why Moral Conflict Cannot Be Avoided in Politics and What Can Be Done About It**, Harvard University Press, Cambridge, 1996.
8. HALPERIN Morton H. ve LOMASNEY Kristen, "Accommodating Amacha", **Christian Science Monitor**, 04.08.1998, vol. 90, no. 92.

---

⁵⁷ Max KAASE ve Kent NEWTON, **Beliefs in Government**, Oxford University Press, Oxford, 1995, s.75.

9. HARIK Iliya, "Origins of the Arab State System" in **The Foundations of the Arab State**, Croom Helm, New York, 1987.
10. HAUPTMANN Emily, "Deliberation= Legitimacy= Democracy", **Political Theory**, vol. 27, no. 6, (Dec 1999).
11. HELD D., **Models of Democracy**, Stanford University Press, Stanford, 1987.
12. HU Shaohua, "Balancing Development and Democracy: Deng's Role in the Chinese Democratization Process", **World Affairs**, vol. 161, no. 2, (Fall 1998).
13. HUGHES Neil, "Democracy and Imperial Rivalry in Equatorial Guinea", *Review of African Political Economy*, vol. 23, no. 69, (Sep 1996).
14. HYDE H. J., "Morals, Markets and Freedom", **National Review**, 11.05.1990, vol. 42, issue 21.
15. KAASE Max ve NEWTON Kent, **Beliefs in Government**, Oxford University Press, Oxford, 1995.
16. KITTRIE Nicholas N., "Absolutists Versus Pluralist Legitimacy: The New Cold War", **NPQ: New Perspectives Quarterly**, vol. 13, no. 1, (Winter 1996).
17. LUND Christian, "Legitimacy, Land and Democracy in Niger", **Review of African Political Economy**, vol. 24, no. 71, (March 1997).
18. MAINWARING Scott, "Democracy in Brazil and the Southern Cone: Achievements and Problems", **Journal of Interamerican Studies and World Affairs**, vol. 37, Issue 1, (Spring 1995).
19. MATVEEVA Anna, "Democratization, Legitimacy and Political Change in Central Asia", **International Affairs**, vol. 75, Issue 1, (Jan 99).
20. MC COY, Jennifer L. ve SMITH William C., "Democratic Disequilibrium in Venezuela", **Journal of Interamerican Studies and World Affairs**, vol. 37, no. 2, (Summer 1995).
21. MOISES J., "Elections, Political Parties and Political Culture in Brazil: Changes and Continuities", **Journal of Latin American Studies**, vol. 25, no. 3 (October 1993).
22. MUSLIH M. A., ve NORTON R., "The Need For Arab Democracy", **Foreign Policy**, Issue 83, (Summer 1991).
23. MONTERO Jose Ramon, GUNTHER Richard et al, "Democracy in Spain: Legitimacy, Discontent and Dissatisfaction", **Studies in Comparative International Development**, vol. 32, issue 3, (Fall 1997).
24. MYERS D., "Perceptions of a Stressed Democracy: Inevitable Decay or Foundation for Rebirth?" in Jennifer Mc Coy, Andres Serbin, William C. Smith ve Andres Stamboul: (eds.), **Venezuelan Democracy Under**

- Stress**, Carol Gables, FL: University of Miami, North South Center, 1995.
25. PELL Terence J. "Racial Preferences and Racial Progress: Analyzing Nathan Glazer' Argument", **Academic Questions**, vol. 11, no. 4, (Fall 1998).
  26. PILON Roger, "Individual Rights, Democracy and Constitutional Order: On the Foundations of Legitimacy", **CATO Journal**, vol. 11, issue 3, (Winter 1992).
  27. REITER Dan, Stam III, ALLAN C., "Democracy and Battlefield Military Effectiveness", **Journal of Conflict Resolution**, vol. 42, issue 3, (Jun 1998).
  28. ROBERTS John M., "Prospects for Democracy in Jordan", **Arab Studies Quarterly**, vol. 13, issue 3/4, (Summer/Fall 1991).
  29. SINGER M. "The Decline and Fall of the Soviet Empire", **National Review**, 07.09.1990, vol. 42, no. 13.
  30. TAHI Mohand Salah, "Algeria's Democratization Process: A Frustrated Hope", **Third World Quarterly**, , vol. 16, no. 2, (Jun 1995).
  31. WEIL Frederick D., *The Development of Democratic Attitudes in Eastern and Western Germany in a Comparative Perspective*, Research on Democracy and Society, vol.1, ed. Frederick D. WEIL, JAI Press, Greenwich, 1993.